

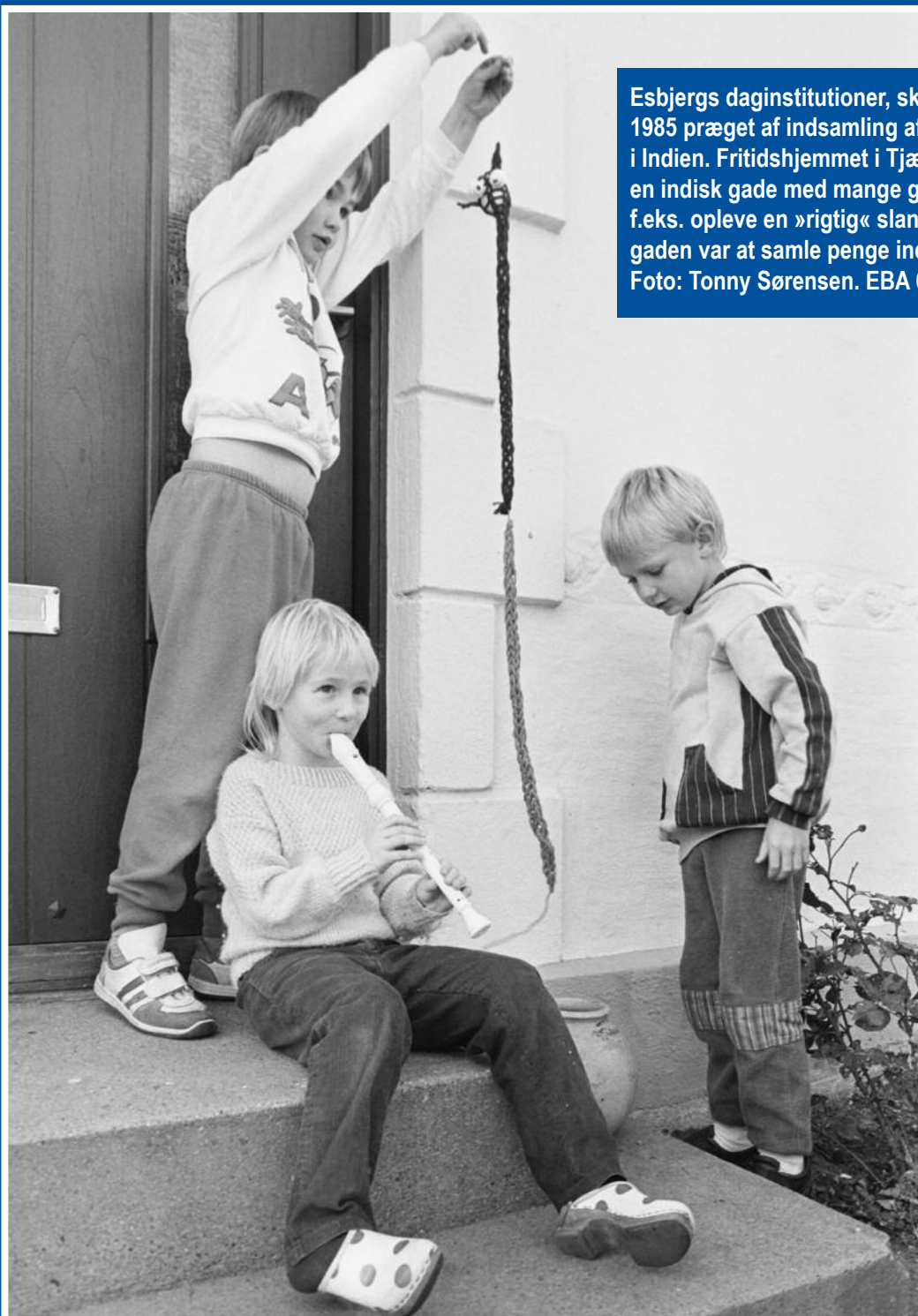
Arkivnyt

Maj 2019

2019:1

Indhold

- Om Bovbjerg og Vind-familien 2
- Søren Tønder om Parkvej, nybyggerproblemer, skole og kolonihavehuse 7
- Om Esbjerg-skolen i Indien – 1. del 1979-1990 9



Esbjergs daginstitutioner, skoler mm. var i efteråret 1985 præget af indsamling af penge til Esbjerg-skolen i Indien. Fritidshjemmet i Tjæreborg havde f.eks. lavet en indisk gade med mange gode tilbud. Man kunne f.eks. opleve en »rigtig« slangetæmmer. Formålet med gaden var at samle penge ind til skolen i Kanyakumari. Foto: Tonny Sørensen. EBA 63322-060



ArkivNyt

udgives af Esbjerg Byhistoriske Arkiv som digitalt nyhedsbrev og udkommer minimum fire gange årligt.

Redaktion

Peter Bak (ansv.)
Aja Høy-Nielsen
K. A. Gorritzen
Flemming Køhler
Peter Hundebøll
Jørgen Dieckmann
Rasmussen
Anette Rydahl

Citater med kildeangivelse er tilladt.

Redaktionens
adresse:
byhistoriskarkiv@
esbjergkommune.dk

Om Bovbjerg og Vindfamilien

Af fhv. lektor Poul Vind Teilmann, Aabenraa

Dette er en historie om Anders Kristian og Thyra Ingeborg Vind Nielsen og deres efterkommere samt livet på gården Bovbjerg i Guldager fra 1905 til ca. 1980.

Samtidig er det en historie om udviklingen i Guldager og Danmark og specielt landbruget i denne periode. En udvikling der har betydet afslutningen på en livsform og en kultur, som er forsvundet i løbet af det 20. århundrede.

Bryllup

Det begyndte i 1904: De var forelskede og blev forlovede omkring juletid 1904. Hun var på højskole, mens han havde travlt med at finde en passende gård til deres fremtidige tilværelse. Han var fra Gjellerup/Hammerum ved Herning med en del søskende, og Ingeborg, der var fra Obbekær ved Ribe, havde i alt ti søskende.

Ingeborg og Anders Kristian har formentlig truffet hinanden på Ubberup Højskole ved Kalundborg, hvor han havde været ansat som karl. Hun bragte Vind-navnet ind i slægten. Ved brylluppet var hun 24 og han 32 år gammel.

I tiden indtil brylluppet den 28. maj 1905 er der tre kærestebreve fra Anders Kristian til hans elskede Ingeborg.

»Jeg kan rigtig af hjertet give dig ret i det du skriver om at vi skal komme til at holde mer og mer af hinanden, så vi rigtig kan være noget for hinanden, derigennem vil livet også blive skønnere og bedre for os«.

Med sirlig håndskrift beretter han om de problemer, der er med at finde den helt rigtige gård, mens han var på sin hjemegn, og hun var på højskole.

Efter at have undersøgt mulighederne for at finde en egnet gård i længere tid, lykkedes det for dem, og den 25. april 1905 overtog de gården Bovbjerg i Guldager i et område med ret god landbrugsjord, ca. 30

hektar. Bygningerne var formentlig gode nok, men stuehuset var han ikke stolt af:

»Jeg ville gerne jeg kunne have budt dig til et pænere hjem at drage ind i, men jeg håber at vi skal kunne blive lykkelige trods de fattige omgivelser inden døre. Udenfor mener jeg kun det er de færreste, der har det bedre end vi, især nu da træerne står i deres fejreste pynt. Kan vi så engang nå at få et nyt stuehus bygget, så kan det jo også blive meget smukt her, da vi så har de store træer«.

I brevene får vi også et indtryk af bryllupsforberedelserne: Hans bryllupsskjorte var kommet, kødet til middagen var ikke for fedt, og nabokonen havde sagt god for det. Til gengæld havde han endnu ikke været i Esbjerg efter sko og hat!



Brudeparret 1905. (Privat)

Gården

Bovbjerg kan spores tilbage til 1600-tallet. Ifølge skødet købte Ingeborg og Anders Kristian gården i 1905 for 12.000 kr. Besætningen bestod da af to heste, 13 køer, tre får, fire svin, høns, en hane og fire gæs plus bygninger, løvsøre og diverse redskaber.

I 1915 blev det nye stuehus bygget. Senere blev der indgået en aftale om mergelgravning, som gav en vis indtægt. En gravhøj blev fredet i 1913, og i 1921 blev der indført elektricitet på gården.

Livet på gården

Efter det veloverståede bryllup i Obbekær Kirke begyndte hverdagen for det unge par på den ny erhvervede gård i Bovbjerg, og inden længe kom der en pæn stor børneflokk: Mette Johanne i 1906, Niels Kristian i 1908, Jakob i 1910, Aksel i 1911, Mathilde i 1912, Troels i 1914, Bent i 1918 og Inger i 1920.

I 1907 blev nabogården Ny Bovbjerg overtaget af Ivar Andreassen, der var gift med Ingeborgs søster Thyra. Således var

nærmeste nabo også nær familie, hvor der ligeledes blev født otte børn. Der var således mulighed for masser af leg og kontakt mellem fætre og kusiner på de to gårde, der lå med kun et par hundrede meters afstand. Desuden var der samarbejde om driften, fælles køb af maskiner m.m.

Livet på gården blev naturligvis præget af den voksende børneflokk. Der var dog også været tid til andet end landbrugsarbejde. Bl.a. fremgår det, at Anders Kristian var medlem af Guldager Sogneråd 1913-1917. Han var i det hele taget aktiv i det lokale foreningsliv i de forskellige grene af andelsbevægelsen, menighedsråd, vælgerforening (Venstre), hesteforsikring, brugsforeningen, landboforeningen, transformatorforening m.m. Han deltog også i børnenes skoleudflugter, formodentlig som medlem af sognerådet og/eller skolekommissionen.

Da man fik en radio i huset skulle der være ro, så man kunne høre radioavisen kl. 12.00 hver dag. Om aftenen sad Anders Kristian ved sit skrivebord og holdt grundigt regnskab over udgifter og indtægter, både



Gården som den så ud i 1905, da Anders Kristian og Ingeborg købte den. Guldager Sognearkiv B 88



Ingeborg og Anders Kristian med de fire ældste børn, ca. 1912. (Privat)

hvad der direkte angik landbruget og det private: Alt skulle med. F.eks. noterede han: »Købt 4 grise for 71 kr., hestene skoet 2,75, læge og medicin, 5,75, 3 pund havregryn 1,32 kr., barberet 0,25, franskbrød og tvebakker 1,44, billet til Varde 0,80 kr., fisk 0,45. I andet kvartal 1935/36 betalte han 114,81 kr. i kommuneskat, abonnement på Sorø Amtstidende (venstreblad).

Ligeledes var han meget samvittighedsfuld med at holde regnskab over det arbejde, der blev udført hver dag og hvor længe, det havde varet. F.eks. var han kørt til møllen med noget korn torsdag d. 13. november 1919 – det var ¼ dags arbejde for en mand og ½ dag for et trækdyr.

Disse regnskabshæfter blev ført meget omhyggeligt og nøgternt, uden der skinner følelser igennem. F.eks. nævner han kort,

at Ingeborg døde kl. 6.00 d. 1. juni 1920. I næste linje er det igen landbrugsarbejdet, der fylder.

Desværre er en del af disse optegnelser udaterede, hvorfor det er svært at sammenligne de økonomiske vilkår over tid, men det fremgår dog, at der har været et mindre overskud på regnskabet i de fleste år, men også at der bestemt ikke blev rutet med pengene.

Ingeborgs sygdom

Den altoverskyggende bekymring på gården må uden tvivl have været, at Ingeborg på et tidspunkt blev ramt af tuberkulose. Det betød bl.a., at hun i nogle måneder hen over sommeren 1916 var indlagt på Spangsbjerg Sanatorium ved Esbjerg, ca. 8 km fra Bovbjerg. Her skrev hun omhyggeligt en dag-

bog, som i dag giver os et godt indblik i hendes – og familiens – situation. Det har været svært at være hjemmefra i så lang tid med seks små børn, hvor den ældste kun var ti år.

Desuden førte hun regnskab over sine udgifter, mens hun var indlagt. Selv om hun kom hjem igen efter ca. tre måneders ophold, blev hun aldrig rask. Hun nåede dog at føde endnu to børn inden sin død den 1. juni 1920. Den yngste af børnene, Inger, var godt to måneder, da hendes mor døde.

Af Ingeborgs dagbog fra Sanatoriet fremgår det, at hun jævnligt fik besøg af sin bror Rasmus Vind, der boede ret tæt ved sanatoriet. Han var nemlig forstander for Arbejderhøjskolen i Esbjerg fra 1910-21, aktiv socialdemokrat og byrådsmedlem i Esbjerg. I Obbekær skulle Ingeborg og Rasmus have været radikale, mens der ikke er tvivl om, at Anders Kristian var venstremand. Så der blev ført livlige politiske diskussioner, når familien mødtes.

Efter 1920

Fra 1920 stod Anders Kristian alene for at drive gården og opdrage de otte børn, hvor den ældste var 14 år. Her var det tætte forhold til familien en stor hjælp. Således kom den kun to måneder gamle Inger i pleje hos Ingeborgs familie i Obbekær i et par år. Niels Kristian var i længere tid hos Anders Kristians familie i Hammerum.

Det daglige arbejde på gården foregik med hjælp fra husbestyrerinder og karle, og efterhånden som børnene blev ældre, kom de til at spille en mere central rolle for til sidst at overtage driften helt. Det var en tidstypisk gård med mest vægt på mælkeproduktion. Desuden var der en stor have med masser af grøntsager og blomster.

Bovbjerg lå noget afsides nogenlunde midt mellem Guldager Stationsby og Guldager Kirkeby. Stationsbyen tog man bl.a. til, hvis man skulle med toget til Esbjerg eller Varde. Ellers foregik det meste i Guldager Kirkeby, hvor der var brugsforening, smed, skole, kirke og forsamlingshus, hvor der var såvel gymnastik, dilettant som baller for de unge.



Rasmus Rasmussen Vind, 1914. EBA 19986-070

Transporten foregik med hestevogn og cykel – eller til fods. Børnenes daglige tur på to-tre km til Guldager Skole foregik til fods i træsko i al slags vejr. Først i 1950'erne blev der råd til bil.

Skolegang i Guldager og gymnastik har fyldt meget i familien, men der er ingen tvivl om, at der også har været brug for de mange hænder i mark og stald, når børnene voksede til. Roehakning og høstarbejde har fyldt en del sammen med den daglige drift.

Efter endt skoletid kom alle børnene ud at tjene, og senere fik de et ophold på højskole eller landbrugsskole. Den Grundtvig-Koldske højskoletradition blev holdt i hævd, og Anders Kristian støttede sine børn økonomisk. De fleste af børnene blev ved landbruget. Jakob og Inger blev begge folkeskolelærere i henholdsvis Svaneke og Esbjerg. Familien mistede forbindelsen med Bent, der døde i 1994.

Efter et au-pair ophold i England kom Mette Johanne midt i 1930'erne tilbage og

drev gården sammen med Mathilde og Troels og naturligvis deres far. Desuden har der også været ansat en eller flere medhjælpere og i perioder husassistenter. De tre søskende overtog gården i 1951 for 90.000 kr. Besætningen var da tre heste, 23 køer, 13 stk. ungkvæg og 34 svin, samt diverse maskiner og afgrøder.

Anders Kristian døde i 1956. Hans sidste år var præget af sygdom. Bl.a. fik han det ene ben sat af pga. koldbrand.

Krise og verdenskrig

Livet på gården har uden tvivl været påvirket af de mange og store ændringer, der skete i verden uden for Guldager og Bovbjerg med to verdenskrige, krisen i 1930'erne, nazismen, den tyske besættelse m.m.

I 1944 blev gården og familien direkte påvirket af besættelsen, idet Bovbjerg blev tilflugtssted for to tyske soldater, der deserterede og skjulte sig på Bovbjerg i det sidste halve år af besættelsen. De stammede fra Strasbourg, og efter Tysklands invasion af Frankrig i 1940 var de blevet tvunget til at være tyske soldater og blev i Danmark indkvarteret på Sædding Skole, seks-syv km fra Bovbjerg. Da der gik rygter om, at de skulle sendes til Østfronten, lykkedes det dem via en kontakt med en skolelærer i Sædding at flygte til Bovbjerg, hvor de gemte sig det sidste halve år af krigen, mest på høloftet, men de deltog også i et vist omfang i det daglige liv på gården – uden at blive opdaget af tyskerne.

Efterkrigstiden

Indtil omkring 1960 var der brug for mange hænder inden for landbruget. Efterhånden som mekaniseringen skred frem med traktorer og mejetærskere og meget andet, var der ikke længere brug for så mange hænder. Således var det Troels og en medhjælper, der klarede det udendørs arbejde, mens Mette Johanne stod for haven og det indendørs alene efter Mathildes død i 1959. De fortsatte med at drive gården indtil 1980, da gården blev solgt, og de flyttede ind i et nyt hus i Guldager. Mette Johanne døde i 1987 og Troels i 2001. De var ugifte. Gården blev overtaget af Ivar



Mathilde Vind Nielsen stod som gårdejer i sit kørekort fra 1957. EBA 93716-070

Andreasen fra familien på nabogården, der herefter drev de to gårde sammen i nogle år. I dag (2019) anvendes gården kun til beboelse.

Således har Bovbjerg i de ca. 75 år, vi har fulgt den, gennemgået den samme udvikling som hele det danske landbrug fra mindre, familiedrevne brug til store, industrielt drevne brug, hvor kun en lille del af befolkningen er beskæftiget ved landbrug.

Kilder

Kilder til denne fremstilling er de omtalte dagbøger og breve, regnskabsbøger og familiens erindringer samt materiale fra internettet.

Tak til Esbjerg Byhistoriske Arkiv og Guldager Sognearkiv for stor hjælp med arkiveret materiale.

Hvis man åbner pdf filerne på denne adresse:

<http://eba.esbjergkommune.dk/om-arkivet/nyhedsbrev.aspx>

kan man i numrene fra april og maj 2018 læse de to artikler, jeg har skrevet, dels om min bedstemor, der døde af tuberkulose, dels om to soldater der deserterede og gemte sig på Bovbjerg under besættelsen.

Jeg videregiver gerne mere præcise henvisninger.



Søren Tønder om Parkvej, nybyggerproblemer, skole og kolonihavehuse

Ved K. A. Gorritzen

Nu begyndte en rivende udvikling i Sædding. Folk byggede alle slags huse og skure til at bo i, og kommunen måtte til at kloakere, da det blev ulovligt med sivebrønde.

At vi fik kloak nedlagt, var det bedste, der kunne ske for mit vedkommende. Jeg havde ellers fået en udmærket septiktank og sivebrønd lavet, da huset var færdigbygget. Selv om der var gravet helt ned til sandet, fyldtes brønden med vand, når der kom en tordenbyge, hvorved vandet stod op og fyldte kælderen.

Det skete dog sjældent til at begynde med, men efterhånden som vi vaskede

med sæbe, dannede der sig lige som et gummilag i brønden, så man var nødt til at pumpe vandet af brønden.

Det var jo meget besværligt for os, da jeg hver gang skulle over på bondegården ved Chr. Nielsen og låne deres ajlepumpe, og da den var meget tung, var det et hestearbejde. Det var værst, når det var frostvejr, for så sank vandet jo ikke i jorden, men løb ned over jorden til naboen, som man så blev uvenner med.

Efterhånden kom der flere folk derud at bo, og borgerforeningen blev nu så stor, at vi kunne få valgt et par mand fra Sædding ind i sognerådet. Herefter blev der optaget



Sædding set fra luften i 1954. Gårde og kolonihaver dominerer, hvor Sædding Centret senere blev placeret. EBA 73137-232

et lån i banken for at gennemføre kloakeringen. Lånet skulle afvikles over 20 år. Betalingen skete efter ejendomsvurderingen.

På Parkvej havde vi selv fået lavet et fint stykke vej, men da der blev gravet op til kloak, blev det en meget fedtet vej igen.

Vi søgte nu sognerådet om at få gaden gjort istand, og det blev besluttet, at Parkvej skulle asfalteres, og at der skulle lægges fliser som fortov. Grundejerne skulle betale 80 kr. pr. 1 meter facade, som også skulle afvikles over 20 år. Det blev lavet ned til Tjørne Allé. Dernæst kom turen til Borgervænget, men der blev prisen 5 kr. højere, fordi der skulle køres en meter ler væk, som skulle erstattes med sand. Siden hen gik det slag i slag i hele Sædding.

Da vi flyttede herud i Sædding i 1948, var der tre lærere og lærerinder og et par og halvtreds børn på Sædding Skole. De fleste grunde var kolonihaver, som blev udstykket



Sommerhuse som disse fra 1935 og kolonihavehuse, der lignede, kunne blive anvendt som helårsboliger på grund af boligloven. EBA 73120-070

overalt. Mange boede i sommerhuse, men de var det, der hed »Forbudt til beboelse«, men da det var umuligt efter besættelsen at skaffe byggematerialer, så kommunen igennem fingrene med det.



Elever med lærere på Sædding Skole. U.å, EBA 12666-070.



Om Esbjerg-skolen i Indien – 1. del 1979-1990

Af Jens Nørby og Flemming Køhler

At det i år er 40 år siden, Esbjerg-skolen i Indien så dagens lys, er anledningen til denne artikel om baggrunden for skolens oprettelse og historien, der fulgte.

FN erklærede tilbage i 1970'erne året 1979 for internationalt børneår. I Esbjerg besluttede man sig for, at der ikke bare skulle snakkes, men gøres noget konkret. Man dannede et børneårspræsidium med daværende borgmester Henning Rasmussen i spidsen. Præsidiets ønskede konkrete handlinger til gavn for nogle af jordens fattigste børn. Det mandede ud i ideen om en folkegave: En skole i et uland.

Valget faldt på Indien

En inder ved navn M. L. Bright, som samarbejdede med den danske hjælpeorganisation International Børnehjælp i Indien, var netop på besøg i Danmark i foråret 1979. I Esbjerg fik han forelagt præsidiets tanker og blev gjort bekendt med, at det stillede to betingelser for et projekt i Indien: Der skulle være tale om et selvstændigt Esbjerg-projekt, og skolen skulle placeres i et fattigt fiskersamfund.

Mr. Bright fik kun nogle få timer til at tænke sig om, hvorefter han trak Indien-kortet frem og satte fingeren på den lille fiskerlandsby Kanyakumari på Indiens sydspids. Han indrømmede, det ville være forkert at påstå, at behovet kun var her, for det var stort overalt. Præsidiets godkendte placeringen af skolen, og mr. Bright blev sendt hjem for at samle flere oplysninger. Præsidiets nedsatte en arbejdsgruppe, der var bredt sammensat: Repræsentanter fra Esbjerg Idrætsforbund, Ungdommens Fællesråd, daginstitutionerne, skolevæsenet, Ulandsgruppen, Handelsstandsforeningen, Arbejdsgiverforeningen og de forskellige fagforeninger. I slutningen af maj måned,

hvor man offentliggjorde hovedlinjerne i planerne, blev det meldt ud, at arbejdsgruppen snart ville komme med oplæg til, hvordan pengene til projektet skulle indsamles.

Den 28. maj var sagen på byrådets dagsorden. Økonomiudvalget ønskede, at Esbjerg Byråd tog principiel stilling til projektet og godkendte, at kommunen bidrog med at stille sekretariatet gratis til rådighed. Borgmesteren pointerede på mødet vigtigheden af, at der i videst muligt omfang blev tale om en borgerindsats. Det ville derfor ikke være hensigtsmæssigt, at byrådet gik ind for at betale et eventuelt manglende indsamlingsbeløb. Byrådet godkendte projektet.

Indsamlingen

Beregningerne viste, at det ville koste 475.000 kr. at opføre skolen. Beløbet skulle indsamles i efteråret 1979. Der blev udsendt girokort til hver enkelt husstand i kommunen. Hertil kom stort anlagte indsamlinger i skoler, institutioner, virksomheder m.v. Der blev udsendt oplysningsmateriale til indsamlingsstederne.

Ud over beløbet på 475.000 kr. skulle der i indsamlingsperioden også tegnes fadder-skaber til en pris af 50 kr. per måned. Så stor var den månedlige udgift dengang for at have et barn i skole. Indsamlingen gik i gang i oktober måned, og snart strømmede pengene ind. Skolerne var særligt opfindsomme, når der skulle samles ind. I alt nåede indsamlingen ca. 473.000 kr., et særdeles flot resultat.

Fiskerlandsbyen

Kanyakumari – i briternes tid kaldet Cap Comorin – ligger på Indiens sydspids. Befolkningen er fattig og bor ofte under kum-



Hovedbygningen til Kanyakumari Public School, der var drevet af Komiteen for Esbjerg-skolen i Kanyakumari, Indien. Her ses en del af skolens hovedbygning. Den 18. januar 1980 blev grundstenen til skolen lagt, og den 1. juni samme år begyndte undervisningen. EBA 35723-070

merlige forhold. Det brusende hav, den brede strand med det forskelligt farvede sand, solen og den friske havbrise får forholdene til at virke knap så trøstesløse, som dem man kan opleve i storbyens slum. Det myldrer med børn i alle aldre. Pigerne går oftest til hænde hjemme og passer mindre søskende. Drengene opholder sig ofte nede ved vandet, hvor de hjælper til med fiskeriet. Der slides hårdt i det for at tjene til det allermest nødvendige. Indien fattes skoler, og mange børn lærer derfor aldrig at læse, skrive og regne.

Et er at samle penge ind til opførelse af skolebygninger, noget andet er at finde penge til den daglige drift. Den indiske stat havde ingen mulighed for at betale driften, og derfor måtte andre muligheder undersøges. Det blev besluttet, at man ville forsøge at få tegnet fadderskaber i Esbjerg til halvdelen af eleverne, som skulle komme fra fattige familier. Resten af eleverne skulle rekrutteres fra hjem, som selv havde råd til at betale skolepenge.

Som navnet Kanyakumari Public School også antyder, var skolen en almindelig folkeskole. Der skulle undervises i de almindelige boglige fag, ligesom der også blev lagt vægt på praktiske områder som sløjd og hjemkundskab. Idræt spillede også en væsentlig rolle i skolens dagligdag. Skolesproget var engelsk det sprog, man oftest betjente sig af uden for eget sprogområde. Endvidere skulle der undervises i hindi og de lokale sprog tamil og malayalam.

Byggegrunden

Med de overordnede retningslinjer på plads gik man i gang med de praktiske. Da det i 1979 lå fast, at Esbjergs engagement var alvorligt ment, begyndte man at se sig om efter en velegnet grund. Det var ikke så nemt, som man umiddelbart kunne tro. Den ledige jord i Kanyakumari og omegn var opdelt i småparceller, ejet af mange forskellige mennesker. For at skolegrunden ikke skulle blive alt for dyr, blev der fokuseret på et område ca. tre km fra landsby-

ens centrum. Herefter begyndte en kæmpemæssig rebus. For at få jord nok til skolen og anlæg af idrætsfaciliteter måtte man i forhandlinger med ikke mindre end 100 parcelejere om jordstykker helt ned til 50 m² i areal.

Mange af ejerne boede ikke i området – nogle endda så langt væk som i New Delhi – 2.500 km fra Kanyakumari. Dertil kom, at man ifølge indisk lov personligt skulle være til stede, når slutsedlen på en handel skulle underskrives. Kender man blot en smule til indisk bureaukrati, kan man forestille sig arbejdets omfang.

Endnu inden der var blevet overført penge fra Esbjerg, var erhvervelsen af byggegrunden tilendebragt. International Børnehjælp i Indien lagde pengene ud. Den 18. januar 1980 blev grundstenen til skolebyggeriet nedlagt. Højtidelighedens hovedpersoner var daværende skolekonsulent Frank Lauridsen som Esbjerg bys repræsentant og M. L. Bright, som repræsenterede modtagerne.

Straks efter grundstensnedlæggelsen blev byggeriet påbegyndt. Efter indiske forhold gik det meget hurtigt med at få bygningerne op at stå. Ikke fordi man undgik problemer. Det var især galt med materialeleverancerne. Cement var særdeles vanskeligt at få fat på. I første omgang blev der opført en elevfløj samt administration og lærerværelse til en samlet pris af 190.000 kr.

Undervisningen begynder

Allerede efter knap et halvt års byggetid blev skolens første etape indviet den 4. juni 1980. Der var hårdt pres på skolen lige fra begyndelsen. Indtegningen af elever sprængte alle rammer. Folk kom ikke blot fra Kanyakumari-området for at få deres børn indskrevet. Mange kom langvejs fra. Det betød, at skolens kontorer, møderum og lærerbolig måtte indrettes til undervisning. Allerede fire måneder efter skolens åbning havde den 240 elever, hvilket var dobbelt så mange, som der egentlig var plads til. Det var bemærkelsesværdigt, at 75% af eleverne var drenge.

Skolen blev udbygget løbende for at holde trit med det øgede elevtal. I januar måned 1982 fik skolen overdraget de sidste 170.000 kr. af de i alt 473.000 kr., der var indsamlet.

Brud med International Børnehjælp

I slutningen af 1982 opstod der strid mellem den humanitære hjælpeorganisation International Børnehjælp og organisationens indiske samarbejdspartner, International Child Welfare Service (ICWS). Samarbejdet mellem de to organisationer ophørte den 1. april 1983. Esbjerg Kommune valgte ikke at tage stilling i striden, men besluttede, at man pr. 1. april 1983 selv ville formidle kontakten til Indien og administrere fadderskaberne. Der blev i den anledning udsendt spørgeskemaer til samtlige faddere. De fik valget mellem at fortsætte i International Børnehjælp med et nyt barn i et andet af organisationens projekter eller fortsætte det fadderskab, de allerede havde, blot med den ændring, at Esbjerg Kommune fremover ville administrere ordningen. Så godt som alle benyttede sig af den sidstnævnte mulighed.

Efter bruddet med International Børnehjælp blev der dannet en komité til at varetage samarbejdet med skolen og landsbyen. Borgmester A. K. Nielsen blev formand. Komiteen bestod i øvrigt af byrådsmedlem Rasmus Bebé samt tre faddere: Kirsten Møller Jensen, Kirsten Pedersen og Jens Nørby. Daværende skolekonsulent, Frank Lauridsen, blev valgt til sekretær. Komiteen blev senere suppleret med den tiltrædende stadsdirektør. Komiteens opgave var at støtte arbejdet og eventuelt lægge op til nye initiativer.

Skolens hverdag

I de første år af skolens liv var økonomien baseret på, at en stor del af eleverne kom fra hjem, der selv kunne betale for skolegangen. I takt med, at der bl.a. igennem pressen blev agiteret for, at folk skulle blive faddere – og det lykkedes – så skolen sig om i området. Behovet for undervisning var stort overalt, men der blev peget på fiskerlandsbyerne Muttom og Arockiapuram.

I 1983 gik der 450 elever på skolen, hvoraf 97 havde et fadderskab i Esbjerg. Fadderskabet kostede hhv. 60 kr. og 90 kr. (kostskoleelev) pr. måned. Der var 15 lærere, heraf 11 ugifte kvinder, der boede på skolen. Den daglige arbejdstid begyndte før kl. 7 om morgenen og sluttede sjældent før kl. 21.15 om aftenen.

Skolen var fortrinsvis en dagskole, selv om der også var nogle kostelever. Kostskoleeleverne blev knyttet til en lærer – en slags plejemor. Denne lærer spiste sammen med sine »plejebørn«, hvilket gav dem fornemmelsen af at tilhøre en familie. Læreren hjalp også børnene med lektierne og prøvede at løse dagligdagens små problemer. Trods den lange daglige arbejdsdag tog lærerne på frivillig basis ud til Muttom om søndagen. Her underviste de voksne

efter kirketid, så de også kunne få en chance for at lære at læse og skrive.

Etablering af flere lokaler

Igennem længere tid var det konstateret, at der eksisterede et stort børnepasningsproblem. Grundet fattigdommen i landsbyerne var kvinderne nødt til at arbejde uden for hjemmet. Det bevirkede, at de store piger skulle blive hjemme for at passe mindre søskende. Derved blev pigerne holdt borte fra skolen.

I 1985 kørte en storstilet kampagne for at samle penge ind til en vuggestue og en systue. Der blev i alt indsamlet ca. 125.000 kr. I foråret 1986 etablerede man vuggestuen, som indeholdt to grupperum og et fællesrum med fritliggende toiletter og baderum på skolegrunden. I samme bygning



Ved en række forskellige arrangementer samlede Esbjergs skolebørn penge ind til en Esbjerg-skole i Indien. I december 1985 var der et arrangement på Danmarksgades Skole til fordel for en systue på Esbjerg-skolen i Sydindien. Bl.a. kunne man se en fakir ligge på et sømbeslæt leje. EBA 50826-019.

blev der indrettet køkken og en systue. Den lange veranda foran bygningen skulle tjene som spisegang.

Skønt de bygnings- og inventarmæssige forhold efter vores begreber var særdeles spartanske, fungerede tingene. Systuen, som var på 20 m² med tre nye, men meget gammeldags trædesymaskiner, var et populært og flittigt brugt lokale både af skolen selv og mange andre.

Ny struktur

Der havde gennem alle årene været en del dårlig samvittighed hos de implicerede parter over, at skolen ikke udelukkende var for fattige børn. Imidlertid var de penge, som kom ind fra eleverne af mere velstillede forældre, en forudsætning for, at det hele kunne løbe rundt. Sådan var det også i

1986, da det blev besluttet, at nu skulle strukturændringen gennemføres, så der fremover kun skulle gå børn fra ubemidlede hjem på skolen. En medvirkende årsag til beslutningen var, at det efterhånden blev mere og mere åbenbart, at klasserne havde slagside. På den ene side var der børnene fra de efter indiske forhold »rige« familier. Børnene herfra blev motiveret til skolearbejdet af forældrene, som også var i stand til at hjælpe dem med lektierne. På den anden side var der de fattige børn, hvor mange af forældrene ikke var særligt interesserede i, at børnene skulle gå i skole. Samtidig havde de heller ingen mulighed for at hjælpe børnene med lektierne. De var nemlig næsten alle analfabeter.

Som det var sædvane for mr. Bright, faldt afgørelsen her og nu. Nu skulle det være,



Der arbejdes koncentreret med en symaskine på Kanyakumari Public School, der var drevet af Komiteen for Esbjerg-skolen i Kanyakumari, Indien. Den gammeldags trædemaskine var populær, ikke blot blandt skolens elever, men også hos de voksne. EBA 35726-070



Elever på Fourfeldtskolen indsamlede i februar 1985 penge ind til Esbjerg-Skolen i Indien. Til venstre ses borgmester A. K. Nielsen, som lovede at ekspedere pengene videre. De 2.700 kr. havde 10.B indsamlet på kantinedage. EBA 50969-019



Børn ved Esbjerg-skolen i Indien, ca. 1990. EBA 35725-070

selv om skolen lige pludselig stod med ca. 90 børn, som ingen faddere havde. Hvis man med ren samvittighed tog en rigtig beslutning, ville løsningen på de medfølgende problemer også komme, var mr. Brights overbevisning. Det kom til at slå til. Fadderne blev skaffet, selv om det kneb.

Også i Esbjerg kom der mere orden i sagerne. Efter mange års problemer med at få de administrative forhold til at fungere, bl.a. på grund af manglende tid, blev flere og flere funktioner flyttet væk fra borgmesterkontoret i Esbjerg. De blev overtaget af en arbejdsgruppe, som væsentligst udførte arbejdet i fritiden. Samtidig med at der kom styr på administrationen, blev der også tid til at søge fonde og virksomheder om yderligere tilskud.

De regelmæssige pengeoverførsler, ofte forhøjet med ekstraordinære gaver, betød, at der på skolen blev indført bespisning af eleverne, både for kostelever og dagelever. Skolen trådte samtidig til med hjælp i flere tilfælde f.eks. i 1987-88, hvor en brand ved årsskiftet lagde 23 hytter i Arockiapu-

ram øde. Alle, både voksne og børn fra de nedbrændte hytter, blev inviteret indenfor og fik husly og mad.

Udvidelser

De mere strømlinede økonomiske forhold gav sig nu også synlige fysiske udtryk. I 1987 blev der bygget tre normalklasselokaler og et bibliotek oven på hovedbygningen. Disse lokaler stod i en årrække på skolens ønskeliste. I mere end syv år var noget af det første, man bemærkede, når man var kommet inden for hovedindgangen, de indledende bygningsmæssige øvelser til en samlingssal. Den havde ligget der med støbt betongulv og -søjler, som strittede op i luften. Pengemangel stoppede i sin tid byggeriet, men i 1988 gik man i gang igen. Salen blev færdig til 10-års jubilæet for skolens ibrugtagning.

Kilder

Esbjerg-skolen i Indien 1980-1990. 10 års jubilæumsskrift med tekst af Jens Nørby. Diverse numre af fadderbladet Namasté.

2. del følger i et senere nummer af ArkivNyt.

